

2. "Surveying, Assessing and Analysing the Pharmaceutical Sector in the 25 EU Member States", Österreichisches Bundesinstitut Für Gesundheitswesen commissioned by European Commission - DG Competition, 2006.
3. <http://www.oecd.org>: Pharmaceutical expenditure, % of total expenditure on health; Pharmaceutical expenditure per capita, US\$ PPP

REPERE ISTORICE ȘI VIZIUNI CONTEMPORANE ASUPRA HOMEOPATIEI

Vladimir Safta, Svetlana Gîncu ¹, Mihail Brumărel ²,
Svetlana Jantuan ³, Tatiana Bolbocean ⁴

- 1- Catedra Farmacie Socială "Vasile Procopișin";
- 2- Centrul Științific în Domeniul Medicamentului
- 3- Centrul homeopatic Hahnemann
- 4- Centrul de Medicină Alternativă

Summary

Historical milestones and contemporary visions on homeopathy

In reality homeopathic medicine is also highlighting the existence of the second type with the drug commonly used in international therapeutic namely allopathic medicine. The common name of "medicine" concept reflects a common origin, function and similar structure. This is why, as there are allopathic pharmacology, by analogy there must be a science of homeopathic medicine, that "homeopathic pharmacology". Today homeopathy is still in a period of reviewing values and attempt to be placed with principles based on evidences.

Are shown opinions of doctors, pharmacists and consumers about homeopathy and homeopathic medications.

Rezumat

Evidențierea realității medicamentului homeopat este, totodată, evidențierea existenței celui de-al doilea tip de medicament alături de cel utilizat în mod curent în terapeutila internațională și anume medicamentul alopat. Numele comun de "medicament" este expresia unui concept comun, cu origine, funcții și structură asemănătoare. Acesta este motivul pentru care, așa cum există farmacologie alopată, prin analogie trebuie să existe și o știință a medicamentului homeopat, și anume "farmacologia homeopată". Actualmente homeopatia se află încă într-o perioadă de revizuire a prețiozităților și încercare de a fi plasată pe principii bazate pe dovezi.

Sunt evidențiate părerile medicilor, farmaciștilor și consumatorilor asupra homeopatiei și medicației cu preparate homeopatice.

Actualitatea

"A cerceta înseamnă a vedea ceea ce au văzut toți și a gândi așa cum nu a gândit nimeni."

Pornind de la "ceea ce au văzut toți", ajungem la origini, și anume faptul că tratamentele homeopate se fac prin prescrierea medicamentelor homeopate, și gândind "așa cum nimeni nu a gândit", se va ajunge la concluzia că medicamentul homeopat este condiția indispensabilă pentru existența homeopatiei, baza pe care este construit întregul edificiu al homeopatiei [1].

Evidențierea realității medicamentului homeopat este, totodată, evidențierea existenței celui de-al doilea tip de medicament alături de cel utilizat în mod curent în terapeutila internațională, și anume medicamentul alopat. Numele comun de "medicament" este expresia unui concept comun, cu origine, funcții și structură asemănătoare. Acesta este motivul pentru care, așa cum există farmacologie alopată, prin analogie trebuie să existe și o știință a medicamentului homeopat, și anume "farmacologia homeopată", despre care, din păcate, încă nu

s-a vorbit sau s-a vorbit foarte puțin. Tocmai de aceea este necesar ca acest concept să intre cât mai rapid în patrimoniul științific internațional, pentru restabilirea adevărului și repararea uneia dintre marile greșeli ale medicinei [4].

Nici un medicament nu poate crea funcții noi în organism. Definiția medicamentului și legea lui fundamentală generală sunt același, atât pentru medicamentul alopatic, cât și pentru cel homeopat. Acțiunile fiecăruia dintre cele două forme concrete de medicament se manifestă ca expresii a câte două legi fundamentale specifice, care se subordonează legii fundamentale generale a Farmacologiei [4,6,7].

Homeopatia se confruntă cu câteva domenii de probleme: în exterior cu pacienții, relații cu lumea medicală, relații cu lumea științifică și relații economice, în interior - cu probleme teoretice, școli și sisteme, învățămîntul și problema potențelor [2,3,8]. Actualmente interesul față de homeopatie este în continuă creștere [5].

Scopul și obiectivele

Scopul lucrării rezidă în evaluarea situației existente privind homeopatia în Republica Moldova pe baza chestionării pacienților, farmaciștilor și medicilor, precum și evaluarea rolului farmacistului în terapia homeopată.

Pentru realizarea scopului propus au fost stabilite următoarele obiective:

1. Aprecierea homeopatiei de către pacienți, farmaciști și medici.
2. Evaluarea comparativă a aprecierilor homeopatiei.
3. Aprecierea rolului farmacistului în terapia homeopatică.

Material și metode

- Metoda de chestionare.

Pentru a colecta informația de rigoare au fost întocmite 3 chestionare, utilizate în sondajul opiniei farmaciștilor, medicilor și pacienților. După colectarea datelor, toate chestionarele au fost analizate și pe baza lor elaborate tabele analitice. Perioada chestionării a durat de pe 1 martie pînă pe 27 aprilie, fiind chestionați 60 medici de diferite vârste și specialități, 124 farmaciști și 160 pacienți.

- Intervievarea.

Sondajul de opinie, informația și lămurirea unei situații sunt laturile principale ale interviului.

Intervievarea a fost realizată:

- în cadrul Centrului homeopatic Hahnemann din or. Chișinău, fiind intervievați farmaciștii
- în cadrul Centrului homeopatic de Medicină Alternativă din or. Chișinău, fiind intervievați medicii-homeopați.

Tema interviurilor a fost: situația existentă în Republica Moldova în domeniul homeopatic.

Rezultate și discuții

Părerile medicilor

Fiind întrebați despre atitudinea personală față de homeopatie au răspuns:

- acceptă homeopatia -73, 3%
- nu acceptă -26,7%.

Deși mai mulți de jumătate din cei chestionați acceptă homeopatia, dintre aceștia doar 59,1% o recomandă, iar 40,97% nu o recomandă.

Medicii ce nu recomandă homeopatia au menționat următoarele cauze : 20,0% deoarece consideră că homeopatia poate fi utilizată doar cu scop profilactic, 21,7% consideră că homeopatia nu acționează, 44,4% o recomandă doar copiilor sub 14 ani, 3,3% o recomandă doar la solicitarea pacientului.

Medicii fiind întrebați dacă au utilizat vreodată preparate homeopate pentru ei personal 51,0% au răspuns nu, niciodată, 49,0% susțin că au utilizat și au rămas satisfăcuți de rezultat. Nici unul dintre cei chestionați nu au răspuns că au utilizat preparate homeopate și sunt dezamăgiți de rezultat. 100% din chestionați susțin că cunosc elementele principale ale homeopatiei și nimeni nu a răspuns că nu cunoaște ce presupune homeopatia sau că nu sunt interesați de acest domeniu.

Dintre cei 58,3% medici care acceptă homeopatia, o recomandă în diverse cazuri după cum este prezentat în tab 1.

Tabelul 1

Cazuri, în care medicii recomandă homeopatia

Cazuri	Numărul cazurilor
Diverse boli (maturi și copii)	51,4
Ineficacitatea alopatiei	17,2
Doar pentru copii	25,7
În toate cazurile	5,7

Astfel după colectarea răspunsurilor majoritatea medicilor recomandă preparate homeopate în cele mai multe cazuri copiilor. Jumătate din medicii chestionați susțin că homeopatia poate fi eficientă (50,0%), cca.o pătrime din ei consideră că este eficientă (23,3%), iar ceilalți sunt de părerea că homeopatia nu este eficientă (26,7%).

Părerile farmaciștilor.

Pentru aprecierea homeopatiei de către farmaciști au fost chestionați 124 specialiști - farmaciști: Dintre aceștea, cu experiență de lucru mai mult de 10 ani - 33,06%, între 5-10 ani de vechime în muncă - 38,70%, iar 21,77% - cu experiență de muncă între 1-5 ani, restul farmaciștilor (6,47%) - cu o vechime în muncă mai puțin de un an,

Din numărul total de farmaciști chestionați 12,90% susțin că cunosc ce reprezintă homeopatia, iar 87,10% susțin că cunosc în linii generale. Nici un farmacist nu a răspuns că nu cunoaște ce reprezintă homeopatia. 98% dintre farmaciști susțin că un medicament homeopat stimulează reactivitatea organismului și doar 2% au răspuns că acționează ca și un medicament alopatic.

Analiza datelor sondajului s-au obținut următoarele rezultate vizavi de atitudinea pe care o manifestă farmaciștii față de homeopatie: 97,58% dintre ei acceptă homeopatia, iar 2,42% acceptă dar nu recomandă.

Nici un farmacist nu a susținut că homeopatia, reprezintă o știință falsă sau este o irosire de timp, bani și efort. La întrebarea dacă au utilizat ei personal terapia homeopată 29,03% de farmaciști nu au utilizat niciodată, iar mai mult de jumătate (70,96%) din farmaciști au utilizat homeopatia pentru ei personal.

După părerea farmaciștilor pacienții nu recurg la homeopatie și preferă mai mult alopatia din motivul că specialiștii nu sunt destul de pregătiți în homeopatie pentru a o recomanda ca terapie (25,80%), dintre cei care susțin că nu cunosc avantajele terapiei homeopate precum și că specialiștii din domeniul farmaceutic sunt slab pregătiți în domeniul homeopatiei reprezintă 69,36%, iar 4,84% nu au încredere în terapia homeopatică.

Marea majoritate dintre farmaciștii chestionați susțin că au recomandat preparate homeopate (97,58%), doar 2,41% nu au recomandat niciodată preparate homeopate.

Farmaciștii susțin că sunt informați în domeniul homeopatic, cunoscând doar elementele principale, dorind să frecventeze o specializare în domeniul homeopatiei. Ei susțin în totalitate că pacienții le solicită preparate homeopate destul de des.

Părerile pacienților

Comentînd variantele de răspuns ale pacienților, se poate afirma că doar 74,32% din respondenți cunosc ce cuprinde homeopatia.

Toate persoanele chestionate apreciază homeopatia pozitiv, deși mai mult de jumătate (53,75%) nu cunosc ce reprezintă homeopatia.

Dintre respondenții care au afirmat că cunosc ce este homeopatia, au utilizat aceasta:

- 44,59% pentru ei personal,
- 51,35% pentru copii și nepoți,
- 4,05% nu au utilizat-o niciodată.

Marea majoritate din pacienții care au utilizat terapia homeopată (80%) au rămas satisfăcuți de tratament.

Din respondenți 21% sunt de părerea că este accesibil de a primi o consultație despre preparatele homeopatice în farmacie. Astfel rezultă că pacienții au încredere în cunoștințele cadrelor farmaceutice în consultarea lor privind terapia homeopată. Cu toate acestea 96% în cazul că se îmbolnăvesc preferă ca să se trateze aplicând automedicația alopată și doar 4% automedicația homeopată.

Respondenții consideră că homeopatia ar putea fi eficientă (55%), doar 10% susțin că este eficientă, iar 35% consideră că homeopatia nu este eficientă. Dintre aceștia se folosesc de consultul unui medic homeopat doar 4,3%, iar restul respondenților au susținut că nu au fost niciodată la un medic homeopat sau chiar nu știu că există un astfel de specialist.

Dintre respondenții ce aplică medicamente homeopate 43,1% s-au decis la aceasta în baza sfaturilor obținute de la rude, prieteni, cunoscuți; 3%-ca rezultat al consultării medicului homeopat și 1% se consultă la un medic de altă specialitate.

Dintre cei care nu utilizează homeopatia, nu o fac din cauzele elucidate în fig.1.

Merită atenție cota respondenților ce nu sunt convingși că homeopatia este eficientă (12,90%). În acest caz este suficient loc pentru rolul farmacistului care ar putea mai activ să se implice în cazurile respective.

În urma efectuării interviurilor s-a elucidat situația existentă a homeopatiei în Republica Moldova. S-au acumulat informații despre activitatea științifică a Ligii Homeopaților din Republica Moldova, despre activitatea Centrului Homeopatic Hahnemann, precum și a Centrului de Medicină Alternativă la acest capitol.

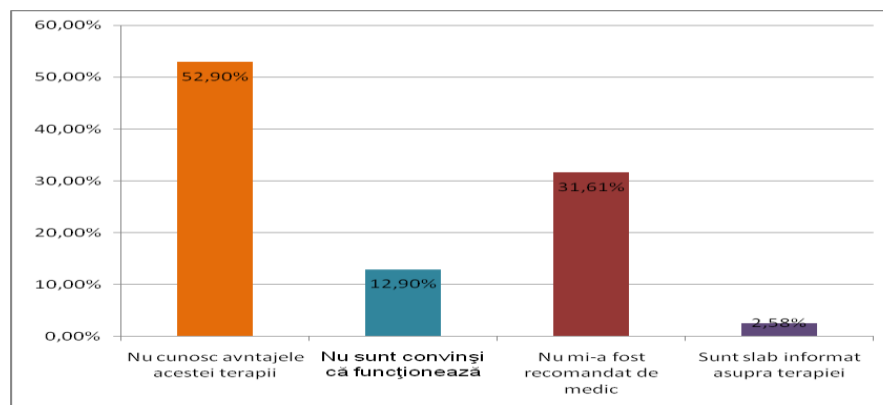

Fig. 1. Motivele neutilizării terapiei homeopate.

Schimbarea atitudinii față de homeopatie devine din ce în ce mai actuală și necesară atât la nivel mondial cât și a fiecărui specialist, medic și farmacist. În acest context și temeiul rezultatelor obținute în cadrul prezentului studiu, au fost elaborate și se propun pentru a fi puse în discuție de către factorii de decizie următoarele recomandări.

1. Fortificarea pregătirii universitare și postuniversitare a medicilor și farmaciștilor în domeniul homeopatiei.

Aceasta este o măsură *inovatoare* și dificilă de realizat, deoarece ea prevede schimbarea atitudinii autorităților de specialitate, a specialiștilor și cetățenilor. Totodată, trebuie menționat faptul că instruirea specialiștilor este punctul de pornire al procesului de reformare a atitudinii față de homeopatie. Rezolvarea problemei în cauză este de lungă durată, fapt ce necesită stabilirea unor etape.

Inițial, se poate purcede la fortificarea pregătirii viitorilor specialiști în cadrul disciplinelor academice existente: farmacologie, terapie, tehnologia medicamentelor, controlul calității medicamentelor etc. Paralel, este necesar de a dezvolta și diversifica pregătirea postuniversitară prin elaborarea de cursuri noi de specializare a medicilor și farmaciștilor.

Ulterior se propune elaborarea de cursuri în domeniul homeopatiei, atât obligatorii cât și opționale, trecînd treptat la disciplina academică "Farmacologie homeopată".

Ideia fortificării pregătirii universitare în domeniul homeopatiei este una convenabilă din punct de vedere social, economic și al satisfacției pentru pacienți. Ea este compatibilă cu normele, valorile și nevoile actuale ale societății. Rezultatele realizării acestei recomandări vor fi vizibile și, posibil, măsurabile.

În scopul realizării acestei propuneri este necesar să se aplice *strategia ierarhică*, care cuprinde atât factorii de decizie superiori cât și cei din subordine care-și desfășoară activitatea în cadrul sistemului de sănătate.

2. *Concretizarea particularităților autorizării medicamentelor homeopate produse industrial.*

Recomandarea reprezintă o schimbare de *rutină*. Regulamentul privind autorizarea medicamentelor, care la moment este în vigoare, nu prevede anumite particularități ale autorizării medicamentelor homeopate. Propunerile respective au fost oferite grupului de lucru, care elaborează un nou regulament privind autorizarea medicamentelor.

Includerea propunerilor în Regulamentul autorizării medicamentelor va fi utilă pentru solicitanții autorizării medicamentelor homeopate fără a știrbi interesele consumatorului. Din punct de vedere al strategiei realizării, această recomandare este una "în clește", adică mixtă: bazată pe eforturile unui nivel managerial superior (MS RM și Agenția Medicamentului), dar și pe eforturile solicitanților autorizării, care sunt obligați să respecte reglementările în cauză.

3. *Desfășurarea cercetărilor științifice în domeniul homeopatiei.*

Reprezintă o schimbare inovatoare de perspectivă.

Unica lucrare științifică în domeniul homeopatiei realizată în Republica Moldova este cea a Nataliei Damaschin. Aceste cercetări se înscriu perfect în Programul de Stat de cercetări în domeniul medicamentelor.

Pentru realizarea acestei recomandări, este necesar de a aplica strategia "în focare contaminate" – caracterizată ca o strategie cu o evidentă latură experimentală, care lasă mult spațiu inițiativei și dorinței personale privind implicarea în procesul de schimbare.

4. *Promovarea în mediul de afaceri a dezvoltării farmaciilor specializate în prepararea și distribuirea medicamentelor homeopate.*

În condiții de concurență majoră, necesitatea inovării serviciilor prestate populației, înaintea cerințe de aplicare urgentă a noilor metode de activitate. Deosebit de dificilă devine activitatea în condiții de criză economică globală. În această situație, precum și ținînd cont de propunerile 1-3, se conturează ideea posibilității organizării unor farmacii homeopate, sau secțiilor homeopate în farmaciile de profil larg.

Ca obiect de afacere farmacia homeopată are unele avantaje, cum ar fi:

- cheltuieli minime pentru crearea fondului de mijloace circulante;
- absența concurenței pe piața farmaceutică;
- posibilitatea întreținerii relațiilor cu un număr redus de medici-homeopați etc.

Realizarea acestei recomandări se bazează pe flexibilitatea managerială a agenților economici, cere mai mult efort imaginativ, care să stimuleze participarea voluntară.

5. *Popularizarea homeopatiei.*

Reprezintă o schimbare *de rutină*, care poate cuprinde mai multe direcții, cum ar fi:

- aderarea sistemului de sănătate al Republicii Moldova la WHAW (World Homeopathy Awareness Week);
- participarea la "săptămîna mondială" a cunoștințelor în domeniul homeopatiei;

- fortificarea colaborării specialiștilor, instituțiilor și întreprinderilor cu mass-media în scopul popularizării homeopatiei și schimbării atitudinii ignorante a specialiștilor din domeniu.
- Ca strategie de realizare a acestei recomandări, la fel poate fi aplicată cea a ”*focarelor contaminate*”, ce presupune implicarea unei comunicări interne (în cadrul sistemului de sănătate) foarte bune, pentru a putea face cunoscute succesele, a propaga activitățile și a împărtăși experiențele.

Concluzii

1. Analizând homeopatia de pe pozițiile Farmacologiei, se deduce că atât alopatia cât și homeopatia au greșit în atitudinea lor una față de alta. Relația logică dintre ele este complementaritatea, ceea ce impune o conviețuire armonioasă, pe baza unei reconcilierii justificate științifice.

2. Este necesar ca homeopatia să fie considerată egală alopatiei. În acest sens este obligatorie introducerea homeopatiei ca știință de studiu în facultățile de medicină, ceea ce se poate realiza sub forma Farmacologiei homeopate.

3. În Republica Moldova:

- acceptă aplicarea homeopatiei: 73,33% din medici; 97,58% din farmaciști și 100% din pacienți;
- recomandă aplicarea medicamentelor homeopatice: 58,33% din medici și 97,58% din farmaciștii chetionați;
- dintre pacienții ce au folosit medicamente homeopate, cca 80% au rămas satisfăcuți de tratament.

4. Cel mai frecvent se apelează la medicație homeopată în cazul următoarelor afecțiuni: răceli (38,35%), avitaminoze (21,91%), dermatologice (16,43%), ale TGI (12,32%), ale sistemului nervos (5,47%) și alte afecțiuni (5,47%).

5. Rezultatele interviuării specialiștilor calificați în domeniul homeopatiei demonstrează corelarea semnificativă cu concluziile obținute în rezultatul chestionării specialiștilor.

6. Au fost elaborate 5 propuneri privind dezvoltarea homeopatiei în Republica Moldova și argumentate unele modalități și direcții de realizare a lor.

Bibliografie

1. Ambika Wauters, Totul despre homeopatie, mică enciclopedie, Editura Nemira 2008
2. Bolbocean Tatiana, Cîmpian Mihaela-Georgia, Homeopatia, Tratament pentru corp, minte și suflet, Editura Bons Offices, Chișinău 2004
3. Bunghetianu Gh., Jurj G., Materie Medicală Clinică Homeopatică, vol. I, WorldPress, Timișoara, 2004
4. Dobrescu Dumitru, Farmacologie homeopată generală, București 2007, Editura Minesan
5. Dr. Ioan Teleianu, Cursul de homeopatie, București 2006
6. Dumitru Dobrescu. Farmacologie homeopată Vol.1, București 2011, Editura Universitară.
7. G. Vithoulkas, Homeopatia Medicina Noului mileniu, Editura Pan Europe, Iași 2002
8. Revista Farmacist.ro, Eseul ”Medicamentul în secolul XXI”, București 2010 (Nr.135)